

ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ, ЧЕТВРТКОМ
И НЕДЕЉОМ

ЦЕНА
ЗА 1 МЕСЕЦ 1 ДИН.
ИЛИ 1 КРУНА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМАЈУ
СВЕ ПОШТЕ У СРБИЈИ И
ИНОСТРАНСТВУ

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати
Стеви М. Веселиновићу
проф. богословије

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ
ПРИМАЈУ СЕ

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У МАЂЕДОНСКОЈ УЛИЦИ
БР. 6

БРОЈ 10 ПР. Д.

УРЕДНИК: ЈАНКО М. ВЕСЕЛИНОВИЋ

БРОЈ 10 ПР. Д.

КАД ЦИКНЕ ШАРА....

(Мехмеду-ефендији Спахићу).

Кад цикне шара и убојни мачи
Обоје крвљу кршно ст'јење твоје,
О, тада, тада и ја ћу се таћи
Балчака св'јетле димискије своје.

Ал' прости мајко, домовино мила,
Прва је жртва, што од мене мрије:
— Син срца твога, ког си одгојила
На срам и жалост кршева твојије'!

Београд у октобру 1898.

Осмак А. Ђикић.

НАПУШТЕНИ КУТАК

Н О В Е Л А

написао
П. Ј. ОДАВИЋ

Кад јој је мајка умрла, и остала сама са оцем,
било јој је осамнаест година.

Из оне мирноће и безбрижности у којој се
дотле, под окриљем и љубављу материном. кретала,
смрт материна немилосрдно је ишчупа и баци у
један пусти крај, у којем се никаква лепа мисао
није могла станити. Одмах, од тога дана, учини јој
се као да од једном прогледа туђим очима, и као
да јој на место њеног топлог детињег срца, поче у
грудима да куца неко страном, хладно и суморно
срце. Дође јој као да све поче хладнити око ње, и
као да се на најсветлији дан некакав сутон спушта,
због којег се она општа студен још јаче осећала.

Око ње је све остало по старом, све, осим тога
што јој није више матере било, па ипак, као да од
старога баш ништа не остаде.

Свему се пре надала само не томе.

Мајка јој је била здрава и млада жена, није
имала више од четрдесет година. Истина, у животу
се доста намучила, јер јој је муж био пијаница и
рђав човек; али кад је као млађа могла све то под-
носити, онда, кад се није имала коме ни пожалити,
— као старија могла је томе лакше да одолева, јер
је у одраслој кћери добила савезника, који је пла-

као кад је она плакала, и једини био који је оно
мало њених срећних дана делио с њом.

Али оно што је жалост и несрећа штедила дође
болест па однесе, баш као што ветар однесе сув
лист да га са лаке петелке, на којој је дотле весело
играо, баци под ноге људима. Лежала је свега че-
тири дана, а петог, још од ране зоре, чула се кук-
њава и запомагање несрећног детета.

Ми смо им тада били први суседи. Наше дво-
риште од њиховог растављао је само један висок
зид. Кућица, у којој су становали, била је у једној
дугој и кривудавај улици, која је ишла једном град-
ском косом, и једним крајем својим падала чак доле
на реку што је протицала поред нашег града.

То је била мала кућица са две собе и кујном,
и од како је памтим, стојала је празна, нико није
у њој становао. Око куће било је велико, неравно
и запуштено двориште, ограђено са свију страна
високим, тврдим зидом.

Ту пусту кућицу а нарочито то напуштено
земљиште, ја сам, као дечко од десетак година, не-
обично волео.

Још данас живо се сећам оних импресија, кад
сам први пут, са једног кавеза, у којем смо држали
живину, бацио поглед на то пусто место.

Било је једног летњег вечера. Дошао сам из
школе, оставио књиге, појео своје парче хлеба с ус-
љеним маслом, и како нисам имао друштва, што
ми се врло ретко дешавало, било ми је дуго време,
па сам шврљао по дворишту и смишљао шта да
радим пре вечере. У тај мах закукурека наш петао.
Погледам, а он достојанствено стоји на кавезу, и како
му се неки петао из суседства одазва, он се, без
сумње, спремаше, да опет запева. Мени дође да га
стерам доле. и таман се сагох да узмем камен, а
он залупа крилима и пови шију, па баш кад је
хтео да кукурекне, ја бацих камен. Он само посрну,
збуну се, па место да слети к мени у двориште
скочи на зид. Ја се онда побојох да нам не утече
и пођох у страну, да га онако са стране терам; ал
тек што дигох руку и вигнух му: „иш!“ он зако-
кота и слети с друге стране.

И ето, том приликом, попнем се на кавез да
видим шта је с петлом. Чим га спазих он се ужурба:
пође лево, пође десно, па онда, поште је ваљда по-

УН И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

мислио да му је све драго остало с ове стране, он полети, скочи на зид подаље од мене, слети у двориште и скакућући пође кокама које су збуњене стојале код ђубришта и зачуђено га гледале. Мени лакну; али место да сиђем, ја останем на зиду. Оно што сам видео пред собом беше ме изненадило и у исти мах очарало моју неискусну детињу душу, која је тада тако мало знала, па и оно што је знала гледала кроз ону познату шарену детињу машту.

То је био миран, засебан свет, којем није било ничега сличног у читавом нашем граду. У кућици није било никога, нити је ико у њој становао: то се одмах видело. Врата кућна била су затворена; праг обрастао у корову; на прљавим прозорима није било завеса и неколико окана било је разбијено. С једне стране куће, уза сами зид, била је гомила камења, кроз коју је где више где мање — набујала коприва и зова. С друге стране била је велика једна стара липа, која је у тај мах, како је сунце било на заходу, сенчила читаву кућицу. Испод мене, дужином читавог нашег зида, била је опет гомила камења и искрханих цигаља и препа такође сва обрасла у корову, у чијем се зеленилу издвајало неколико бледо румених цветова боциних. У левом углу, овамо с наше стране, била је сипска дашчара, на којој су врата стојала отворена, а заклопац на прозорчићу до врата накривљен висио само о доњој шарки. На десној пак широј страни тог пустиг простора било је неколико већих дрвета, и много нераскрченог лескиног и другог онижег шибља, а то је тада мени личило на праву шуму.

У том општем корову никаква се стаза није видела, и све је говорило да одавно није туда људска нога крочила.

На липи је цвркулало неколико врабаца; са једног боциног цвета, што је био управо испод мене, полете један шарени лептир; мало за тим иза онога корова до куће изби једна мачка, дође на кућни праг, чучну и поче се лизати и десно и лево. Испрва ме није видела, ал кад престаде облизивати се подиже главу, па како ме угледа одмах штуче, и опет је нестале у оном корову. Тамо опет преко зида и кроз липове гране руменило се вечерње небо на којем није било ни најмањег облачка.

Наслоњен на зид, који ми је, онако с кавеза, долазио до прсију, непомично сам стојао и с неким необичним уживањем гледао у тај ново-пронађени свет испред себе, који ми је тада изгледао здраво велики и пун неке пријатне тајанствености.

И напуштена кућица, и шума, и дрвеће, и густо шибље и оно ретко дивље цвеће, — све ме је то неодољиво привлачило к себи и обећавало ми пуно лепа уживања.

Сунце је седало; вечерњи сутон почео да превлађује, а ја сам још био на зиду.

Сутра дан, рано из јутра, помоћу једних наших старих лествица попео сам се на зид, па онда пренео лествице на другу страну и сисао у чаробну оазу, која ме беше толико занела. Срце ми је куцало од радости. Кад сам стао ногом на ону гомилу камења нешто зашуста у корову испред мене. Ја се пренух

и погледах, а оно један велики зеленбаћ, јамачно какав староседилац, стоји на једној цигли, окренуо реп мени, и онако са стране, гледа ме преко ока. Манух руком на њега, ал он се и не помаче. Ко зна, можда је мислио: ако ко од нас двојице треба се уклони, то си ти. Манух и други пут, и он утече. То је био први догађај с друге стране зида, с тога га се и сећам.

После тога кренем се па на тенане обиђем све.

На кућици су врата била закључана; погледам кроз прозор: собе празне. У дашчари само једна колица на ручице, ал без точка. Велика дрвена капија што је била у зиду испод мене, била је сва зарасла у коров...

И ето од тога дана живео сам на томе заграђеном простору неким особитим животом, већином сам, што ми дотле није био обичај, и обузет неким предузимачким духом, који ми је доцније, кад сам оматорио, недостајао и при најозбиљнијим пословима. Био сам пун планова. Шта ми све није падало на памет!

И тако је то ишло све док прво одушевљење за тим мирним, напуштеним крајем, није почело да хладни. Дотле сам свакога дана прелазео преко зида а после тога све ређе и ређе. Па и кад би се десило доцније да ме, стицајем околности, оно старо одушевљење опет обузме, ја не пређем, по само седнем на зид, у угао што је зид правео са нашом шумом, и останем тако гледајући. То сам јако волео. Био сам кадар читаве сахате провести на томе месту.

Иза оне слике што ми је била пред очима ја сам назирао много других нејасних слика, које су ми пуниле груди заносљивом чежњом. Ко зна, можда сам обузет оним пријатним осећајима, које буди вечерње руменило и бледо-сиви сутон тамо у даљини, слутио, како ме некада, тамо кад и ја једном будем имао двадесет година, чекају лепи дани па сам им се унапред радовао и жељно их инспективао.

Све се то дешавало баш некако пред испите. После тога дођоше испити, положијемо их и настаде распуст.

Још на неколико месеци пре тога отац ми је говорио како ћемо, ако само добро положим испите, тај распуст провести код мога стрица где сам пре тога само једаред био и врло се лепо провео. Отац је дакле знао од каквог је значаја за мене то обећање, и одиста, како ми се онда чинило, врло сам много учио, и тако срећно положим испите.

Наравно да још од тога дана нисам дао мира ни оцу ни матери због обећаног путовања и није, чини ми се, прошло ни десет дана а ми се почесмо спремати и једног лепог јутра кренемо се на пут. Код стрица останемо више од два месеца и тек првих дана месеца септембра дођемо кући. Стигосмо доцкан у вече.

Сутра дан чим сам устао понем се на зид да видим како, после тако дугог расстанка, изгледа мој заборављени крај. Али, какво изненађење! На кућном прагу где сам некада угледао мачку, седи девојка једна и плете. И она, исто као оно мачка, није ме одмах спазила. Погледам, а на место оне запуштене

кућице преда мном стоји лепа, чисто окречена кућица; на отвореним прозорима ветрић лепрша беле завесе; кроз димњак лено се диже редак дим и где је некад била гомила камења обрасла у коров, сад стоји гомила дрва и сикира. Корова као да никада није ни било. Значи дакле, да се за време мога одсуства неко доселио. То ме јако изненади. Дође ми чак па помислих: као да се баш нарочито чекало да ја отпућујем па да се неко усели. Ко ли само то може бити? — питао сам се, а на душу као да ми паде некакав терет, толико ми би жао. Знао сам да више нећу смети прелазити преко зида, а међутим иде зима а ја се толико раловао што ћу на том скривитом месту моћи на миру и на тенане да хватам штиглице и сенице! Из тих рефлексија трије ме њен глас:

„Шта радиш ти, мали, тамо?“

Ја се тргох и погледах је. Беше престала да плете и зачуђено ме гледаше. „Тебе, тебе питам,“ додаде она „шта радиш ту на зиду? Ја сам ћутао. „Питам те шта радиш тамо?“ викну мало гласније.

„Ништа, гледам... А шта ти радиш у тој кући“ запитах ја њу, а глас ми је тако дрхтао од нерасположења, да и самоме мени дође чудно. Мало је требало па да се заплачем.

„Шта кажеш?“ запита она не разумевајући јамачно моје питање.

„Кажем шта радиш у тој кући; је л то твоја кућа кад си се уселила у њу?“

Њој то моје питање свакако дође смешно, и с тога ваљда и настави разговор са мном.

„Није, вели, моја кућа, ал смо је узели под кирију... А зар је теби криво што смо се уселили?“

„Па... криво ми је, рекох, а међутим осећао сам да немам право кад то кажем.

„Зашто ти је криво?“ запита она смешећи се.

„Зато што више нећу смети да прелазим на вашу страну.“

„А зар си прелазило овамо?“

„Јесам, скоро сваки дан сам прелазило.“

„Па шта си радио овде?“

„Ништа; волео сам тако да пређем, да шврљам туда. Брао сам дудиње; садио сам кукуруз... И ладолеж сам посадио, ето баш ту код прозора... Али све је то сад прошло: ви ми, дабоме, нећете дозволити да и даље прелазим.“

„Ако си неко добро дете“, рече она смешећи се, „моћићеш и у будуће долазити овамо, али само не преко зида, то није лепо; него можеш у наоколо па на врата; ми ти нећемо бранити.“

Тако сам се познао с њом.

Првих дана нисам им одлазио. Док сам прелазило преко зида и било је још неког чара за мене; ал од како ми дозволише да одлазим на капију, то, до скоро тако интересантно место за мене, постаде ми обично. Управо, то и није био више онај заборањени, полудивљи крај, који је привлачио моју детињу машту; било је нешто друго.

Први пут сам им отишао случајно: нисам мислио да свраћам. Прошао сам поред њихове куће, она је била на прозору, спазила ме, задржала ме,

па ме после позвала да уђем и дала ми колача. Том приликом познао сам и њену мајку. Била је то жена од својих четрдесет година, сува, слабуњава, и, чудна случајност, јако је личила на моју мајку, због чега сам је јамачно одмах и заволео. Осим тога као год што сам ја био јединац, тако је исто и она имала само њену Олгу, тако јој се ћерка звала.

Тада дознам још и то, да су дотле живели у унутрашњости где је Олгин отац био порезник, и да су се доселили с тога, што је он са службом био премештен у наш град.

Њега нисам за дуго познао, ма да сам им после тога често одлазио, или више пута, онако преко зида, разговарао са Олгом. Сећам се да сам је чак и питао шта јој ради отац и кад долази кући кад га још никако нисам видео. Рекла ми је како је његов посао такав да из јутра мора да се рано диже а да у вече опет доцкан долази. И наравно, ја сам јој веровао. Међутим, то није било истина, слагала ме је, а ево шта је било у ствари, као што сам доцније дознао.

У месту из којег је био премештен у наш град, њен отац био је познат као пијаница и врло рђав човек. Био је од оних несрећних људи који не воде много рачуна о ономе што треба да раде, и који немају обзира ни према себи, ни према својима, ни према иконе. Само, ма да је био такав, и ма да није ништа предузимао да лечи то зло своје, ипак било је момената кад је у души осећао да грешити. У тим ретким часовима кад му се дакле срце будило, он је јасно видео куд ће га на послетку одвести пиће и друштво пијаних другова; али, ма да је и покушавао, није никада имао довољно енергије да се отме страсти, која му је баш ту вољу и енергију све више и више слабила.

(наставиће се)

НЕ БЕЖИ!...

Не бежи, мала грлице,
Тупе су моје стрелице!

Дружба ми дома остала,
Десна ми рука уса'ла.

Слети ми, грле, са гране,
Донес' ми воде лађане!

Грлица с гране мудрује:
„Где момче како лудује!

„А синоћ видех из дола
„Где стрелом скиде сокола

„Јутрос ме љуће удвела
„Јутрос ми друга устрели!“

С Л И К А

— Edgar Poë —

Замак, у који је мој послужитељ силом хтео ући пре него што би ме оставио, да опасно рањен ноћ проведем под ведрим небом, имао је меланхоличну величину старих апенинских замака. Пусте врхови и порушене куле потсећале су вас на романе мистрес Ратклифове.

Господари су га, без сумње, од скоро надустили. Ми се сместисмо у једној од најмањих и најпростије намештених одаја, која беше у крилу зграде. Стари и богати украс беше у њој. По засторима на зидовима били су окачени остаци грбова сваковрсна облика наизменце са модерним сликама у вештачки изрезаним, златним рамовима. У грозничаву бунилу живо ме занимаху те слике, обешене не само о главне зидове већ и по многим кутовима, који су прозилазили од чудесне архитектуре замка, те тако заповедих Петру да забрави врата, да ужеже велики гранати светњак, који је био уз моју постељу, и да потпуно подигне на њој завесе од црне кадифе. На тај начин могао сам се у случају несанице, забављати посматрањем тих слика, читајући неку малу свеску, коју нађох испод подглавника, и у којој се налазио опширан опис свих слика.

Читао сам врло дуго, побожно посматрајући слике; часови су брзо један за другим протичали и наскоро изби поноћ. Узнемирен положајем светњака, а не хотећи будити служитеља, прикупих снагу и преместих светлост тако, да ми обасја књигу. Но, без сумње, од тога ми би зло, јер светлосни зраци падоше на једно издубљење у зиду, на које је дотле бацао сенку један стуб од постеље; онаких тада једну слику, коју сам још у почетку изгубио из вида. То је био лик једне младе, већ развијене девојке, готово жене. После брзога погледа нагло затворих очи, не знајући ни сам зашто. Док ми трепавице још беху спуштене, хтедох самоме себи дати рачуна о узроку, због којег сам их тако затворио — и, једним безвољним покретом, закључих, да добијем времена за размишљање, — е да би се уверио да ме нису очи обмануле — и да утишам свој дух и припремим га за хладније и правилније испитивање. После неколико тренутака опет сам најживо посматрао слику.

Овога пута нисам се могао преварити о чистоти својега погледа, јер први зрак буктиње, који паде на платно, разби фантастичну утрнулоост мојих осећања, опомињући ме на прави, стварни, реални живот.

Већ сам казао, да је то био лик неке младе девојке, једна наввна глава са раменима, израђена у стилу вињета. Познах Силијев метод у његовим најбољим композицијама. Рука, грло, вितिце, све се то хармонично слагало са нејасном сенком, која је служила као основ слици. Овални рам био је златан и изрезан по маварском укусу. Зацело сам био пред једним несравњеним ремек делом. Међутим чинило ми се, да изванредно узбуђење, које је мноме овладало, није произлазило ни од уметникова талента, ни од бесмртне лепоте саме слике. Још мање сам могао мислити, да је моја уобразиља, забуњена полусном, држала, да је та глава, глава неке личности од меса и костију; појединости пртежа, стил вињета и величанственост златнога рама одмах би разбили моју заблуду и порушили моју одвећ брзу илузију. Тако размишљајући, ја остах са прикованим погледом на слици читав час. Лепота и чаролија слике

налазила се у животному изразу, са свим савршену и сличну самому животу; тај је израз учинио, те сам с почетка уздрхтао, а за тим сам се збунио. Пренесох светњак на његово првашње место с неким поштовањем, у коме беше и дивљења. Слика опет паде у засенак, а ја живо узех књигу, отворих легенду о сликама и отуд прочитах овај чудесни и нејасни запис:

Била је то млада девојка ретке лепоте, која је била толико исто живахна и весела колико дражесна и мила. Проклет нека је онај дан, у који она виде, заволе и удаде се за сликара! Он, страстан и строг радник, који је већ изабрао заштитницу своје вештине; она, толико исто љубазна колико и безазлена, створена за светлост и осмејке, љубила је и миловала све сем уметности, која јој беше ривал; мрзила је дашчицу с бојама и кичицу, и све оно што ју је лишавало љубави њезина драгога. Тако се она врло јако задиви, кад сликар изјави жељу, да наслика њен портре. Но она је била врло јако понизна и послушна — и за толико недеља она је тихо и благо стајала у мраку, у радионици, камо врло бледа и слаба светлост падаше на платно. А њен је супруг заложно сву своју славу у тај портре, који је свакога дана по мало напредовао.

То је био необично страстан радник, вечито утонуо у дубоке сањарије, те не опажао, да мала количина светлости, која је падала у одвојену одају за рад, нарушава здравље његове жене, што је свако опажао. Ипак се она непрестано смешила, не хотећи помутити задовољство, у коме уметник уживаше због својега труда, и тада је сликао и дању и ноћу ону, коју је толико љубио, но која је све више и више постајала слабијом и безживотнијом. Посетиоци тихо говораху о изванредној сличности с портретом, као и о двострукоме доказу уметникова генија и његове љубави према својој жени. Но, напослетку, како се посао приближавао крају, то се нико више није пуштао у радионицу. Занесен својим делом, сликар није више скидао очију с платна; чак ни да погледа свој модел. И он *не смеде* видети да боје, које је изложио на платну, беху усахнуле са образа оне која је стајала крај њега. После толико недеља, како оста још нешто врло мало да се доврши, да се обоје уста и око превуче лазуром, дух младе жене дрхтао је као пламен кандилоца, које се гаси. Тада беху уста обојена и око превучено ларузом. За један тренут уметник беше ван себе пред својим делом, за тим нагло побледе, уздрхта и викну дрхтавим гласом: Ваистину, ово је сушти живот!

Онда се окрете и погледа своју драгу.

Она је била мртва!

12.—IX—98.

Београд

Рајић.

ЛЕПА НЕИТАКЕРА

мисирска приповетка

(СВРШЕТАК)

(5)

А кад је дошла себи, лежала је у својој одаји, дворкиње су стајале у два реда крај ње, а кроз прозор је могла видети како у дворини св. храма славе умрлог фараона. Суд је признао његова добра дела и наредио да се испишу

на паргаменту дугачком као мирмија, на углед будућим нараштајима. Читав кор присутних свештеника је певао својим дубоким гласовима свечану погребну песму:

Ја сам љиљан чисти, што сија у перивоју блаженог Раја...

Неитакера се хтеле дићи, али због слабости није могла. Тад са страхом опази да је породиља., поче зверати око себе али видеда је на изразу лица да од присутних нико не зна ништа о њеном детету. Она изгуби сву наду, конци јој се замрсише и она се опет обезнани.

5.

Велика подземна грађевина се довршила. Краљица Неитакера је мислила дизати пирамиду, али је од тог одустала. Усури је рекла да је томе узрок кратко време, јер пирамиду не би могла довршити ни за четири године, а Усури је онда даље разгласио како краљица толико штуче свога мужа, да неће ни после смрти да га изједначи с осталим фараонима, него му зида гробницу сасвим на други начин.

Силян је народ био на раду око те грађевине; никад се у Масиру није тако брзо градило. Сама краљица је надгледала рад, а да буду радници истрајнији, давала им је уз роткву и црни и бели лук, још диња, краставаца и рибе.

Био је дан, кад их је требало освештати. У подземним просторијама су горели многи пламенови и осветљавали сјај и богаство великих дворница. Главе широких ступова беху извајане у облику лотосова цвета, али ни њих, ни мраморних стена, није још додирнула рука сликарева. Тек после ових свечаности сићи ће уметници да испишу на камену призоре из овог најзнатнијег дана у животу Аменијевом, када је постао зрео човек.

За богатом совром седе свештеници озбиљна лица и намашћене косе и браде. У зачељу је Усури са првосвештеничком круном на глави, а до њега нови пар: Неитакера и Амени. Краљица је била весела као ретко кад, обукла је на себе најбогатије одело, а у црну косу метнула велики драги камен, који јој блиста више чела као сјајна звезда на небу.

А смирено до ње седео је Амени сав блажен; срећа му је чак из очију сијала. Од смрти фараонове па до ове свечаности није тако рећи ни видео лепу краљицу. Он је истина ишао сваки дан пред њена врата и питао дворкиње: шта им ради госпођа, али није смео да изрази жељу да га пусти преда се. И он је мислио да на данашњи дан неће ништа друго радити него само у њу гледати, али очаран њеном лепотом и збуњен њеним присуством није смео ни очи подићи. Али био је срећан и што је осећао њену близину. Истина, од младости је гледао њу крај себе, али онда је није знао уважавати; сад је тек видео шта му је она. Да је није неко време изгубио, не би ни знао, колико је воли. Били су једних година, па опет му се она учини много старијом од њега; одрасли су заједно, а она му се учини много узвишенијом; с њим је чувала овце у пустињи либиској, па опет... учини му се да је не познаје, да је она за себе свет врло примамљив, али ограђен оградом, коју он не беше кадар прећи. И он се неповерљиво питао: „Је ли могуће?“ А кад је видео све око себе и појмио зашто је то, одговорио би себи: „Јест, могуће је.“ Него чим би погледао крајичак хаљине Неитакера-

рине у њему је ускрела нека слутња... Неитакера га још није ни ословила, али га је више пута погледала онако с тугом и молбом, с погледом ком би он учинио сва и сва, и био је с тим задовољан. Да он с Неитакером добија и фараонову власт, на то није помишљао.

Само Усури је био тај дан нерасположен. Од кад се узвисио на своје достојанство, од то доба је био нешто спорији у покрету, нешто спокојнији у изгледу. До сад је увек тежио, али данашњим је даном све жеље постигао: он је био што је хтео, а и син му је постао фараоном; само се није осећао сигурним; бојао се да га срећа не напусти, и поста врло опрезан и неповерљив. За сваку се маленкост обраћао звездама. Али кад их је прошлу ноћ мотрио, непрестано му се јављао Сатурн што несрећу носи. И док га је гледао, паде у неко необично стање. Сатурн се поче кретати све јаче и јаче, брже и жешће и то све у једној црти, а кад би дошао до краја, затресао би се и нека тамна сенка одвојила би се од њега и спустила кроз отвор у крову његове собе те зауставила за његовим леђима. Он им је осећао присуство, али се није смео ни могао обратити. Шта више, знао је и како их све више бива и уједаред изиђе иза њега седам белих жена, обучених у лако, танано одело и почеше према месечини своју игру, непрестано машући рукама да им дође. А он сазнаде да за њима има још нешто и да му се то ближи, прође га гроза као да га хоће да додирне нешто велико, влажно, он већ узвикну, а тада уђоше неколико другова из споредних соба; свега нестале као да није ништа ни било.

У присусву најодличније госпде у краљевству беше велика, достојанствена гозба. Слуге као фантоми лебде око гостију, доносе им на великим тањирима све нова и нова јела, месо, разне хлебове и носластице, и служе из кристалних, бистрих пехара слатко сиријско и коптијско вино.

А изнад њих весели се народ. Игра се и пева, пије се пиво, а покрај великих ватри окрећу се на ражњевима гојазни волови.

Још није био гозби крај, нити су обнели дрвено тело Осирисово, да њим потсете госте на пролазност оног облика, у ком су сад, а суморна свештеничка лица почеше се смешкати; срца им се развеселише и угрејаше, завлада већ и жагор, кад ал у оближњој дворници зачухе из женских грла одмерену, монотону песму. Нико није ни пазно на то, а Неитакера се тада први пут нагну Аменију и рече:

— Отиди, брате, па погледај да ли је лотосово цвеће отворило своје чашнице, па ми узбери један и донеси да га држим у руци. Хоћеш ли?

Он је весело погледа, нада га испуни свега, и он се брзо изгуби из гомиле. А Неитакера погледа за њим и за часак се уозбиљи.

Песма је долазила све ближе. Разабирале су се и речи; био је то поздрав подземног бога мртвој души: Ја скупљам твоје кости, ја састављам твоје зглавкове, ја ћу пребројати твоје удове, ја ћу дати да као Бог стопама својим газиш непријатеље своје.

Жагор се мало утиша, сви се окренуше онамо, а шест девојака обучених у тужно одело унесоше покривени предмет на носилима. Многи се обрадоваше што тако рано свршавају ту неугодну церемонију, и једва су чекали да им се покаже дрвена слика мртвачева, и изрекне оно уобичајено: „Једи и пиј ако можеш, овакав ћеш и ти бити“ — па онда да се развеселе до миле воље.

Усури дође ова ствар мало необична. Учини му се да је Осирис овај пут преко мере велики, а онда на што толика вика? Обузе га опет она неповерљивост, он подиже покривач кад донесоме носила до њега и узбесекну се. И сви се присутни упренастише: тело давно сахрањеног Мен-тесуфа беше пред њима.

Још нису ни дошли себи од изненађења, али се зачу тутањ као да нешто пада. Потрчаше онамо. Кроз велики отвор навалила вода и брзо се шири по поду подземне грађевине. Повикаше за помоћ и јурнуше вратима, али — она су била замандаљена с поља. Наста вика и метеж, а вода је брзо расла и дизала се. Једина човек који је у тој граји задржао присуство духа, био је Усури. Њему би јасно да је ту крај. Он се помири са својим удесом и само је счима тражио Аменија и Нейтакеру, али њих није било.

Тад се указа на отвору глава краљичина. Сјајни драги камен и црне очи сјале су необичним сјајем. Она се грохотом смејала гледајући како се они боре за живот и отимају од бесних валова и како очајнички вичу; а кад се све утиша и вода се уздиже изнад свега, остави она подземне дворнице и изађе на бео дац, па, као да није при себи, гледаше узверено како се народ буни, јер је чуо она запомагања под земљом. Тада опази како јој у суерет трчи један младић с лотосовим цветом у руци. Кад га угледа, она цикну и потрча. На путу јој беше велика ватра око које се још пре неколико тренутака играло, она скочи у огањ; пламен је обви и прогута.

У тај мах дође до ватре и младић с лотосовим цветом, па поче трчати око ње вичући болно:

— Нейтакеро, Нейтакеро!

ПОЗОРИШНА ХРОНИКА

Ја сам се овога посла примио без икаква одушевења, јер је у данашње доба веома тешко писати о Позоришту код нас. Никад, од постања свога, Позориште није било у јаднијем стању у ком год хоћете погледу. Никад оно није било у критичнијем положају, а то е тога, што никад није било до те мере пренебрегнуто, забачено и остављено од стране публике, од стране надзорне власти на неограничено располагање извесним људима. Кад кажем „извесним људима“ то је из навике и жудње да будем што обазривији, иначе се ти „извесни људи“ свде на једно једино лице.

Запета мора човек јако да се зачуди кад добро загледа у ову жалосну установу, а затим дуго да тражи узрок овом свакодневном и очигледном опадању њеном. Њега је веома тешко наћи, јер у ствари ово наше Позориште има данас више повољних услова за напредак но што их је икад имало. Свакоме је од прилике познат онај како да га назовом? балане, између политике и литературе, који чини да кад у једном друштву преотме мах политика, која има више чара, и кадра је више да загреје људе, литература претрпи неки мали застој, или бар не искаче на прво место; и обратно: кад се политика, из буди каквих побуда потисне мало, она доза интересовања, које свет мора да исполи у друштвеном животу преноси се махом на књижевност, а на првом месту на Позориште, и то је

онда најзгоднија прилика, за људе, који се о његовом раз-витку старају, да ту струју експлоатишу и на добро по-зоришта окрену. Данас се види на које је место потиснута политика — бар са јавности. — Нећу да говорим о побу-лама, узроцима и виновницима, но само да констатујем факт да сад, у данашњем времену, кад је свету забрањено ба-вити се политиком, он то своје интересовање преноси на књижевност, на Позориште. Најбољи вам је доказ за то овај наш лист и ово наше писање. Наравно да у целој књи-жевности, па и у целом друштвеном забавном животу, нај-видније, најважније место заузима Позориште. Позориште је у друштвеном животу оно што је парламент у поли-тичком, и отуд — мањ ако му ова аналогија није фатална — ја не могу да нађем разлога зашто се трпи да ова установа сваки даном све више орођава, па чак почиње гинути и вера код људи: да од овог нашег Позоришта може што бити. Молим вас да обратите пажњу на ово што наведох, јер од тога баш највећа опасност и прети нашем Позоришту. У публици је наступила равнодушност услед прогресивног погоршања те установе, па су се неки са свим престали интересовати сматрајући је већ као са свим пропалу, а други се теше комендерацијама веома мало утешним, као нпр. „Кад је цело друштво, као организам болесно, не могу ни поједини органи остати здрави.“ Међутим ти песси-мистички осећаји не могу а да не утичу веома штетно, па чак и убитачно на оне људе, који представљају ери-ску глуму и који су носиоци позоришне установе. Сви ти чиниоци, од чијег дара, расположења, схватања и поло-жаја, зависи наше Позориште, који су од његовог живота створили свој занат, а на његовом напретку засновали своју будућност, почели су губити веру и у свој посао и у племенити циљ свога делања. Никад се није у Србији уга-шенијим оком гледало, ни од стране публике ни од стране власти, на ову установу, коју је пок. Кнез Михаило на-звао „својим мезимчетом“. Никад се људи, који су код по-зоришта засновали своју каријеру, нису осећали непотреб-нији; никад никакво време и никакве прилике нису успеле да им убију веру у њихов позив, да им омрзну њихов посао!

Данас изгледа као да је све легло на то: да се по-зориште, не силом укине, да би могло кроз кратко време, наново уекрснути, но да се за увек угаси.

Рекох мало час да је тешко наћи разлога што се све то трпи, јер није ни мало тешко наћи узрок свему томе. Он скаче, он боде очи, он чак хоће свакоме очи да истера, који се год нашали да своје очи на наше Позориште управи. Узрок је један, прост и апсолутан. Само он повлачи собом тако грдне последице, да и те последице изгледају као уз-роци и ту се онда ствар за невешта посматрача комплицира.

А узрок је тај у овоме: што нико неће да пусти Сри-ско Позориште да ради у оном правцу, на оном циљу, због кога је и установљено, због чега га је и Кнез Михаило осно-вао, сазидао и заштићавао, но и Позориште као и све друго у Србији мора да служи за потгусуривање разних рачуна. Ћар, то је фатална реч сваком добру у Србији па и Позори-шту. Чији ћар? Свачији; ко ти ту не ћари или бар ко ти ту не смера, ко ти се ту не нада ћару! И отуда оваква организација његова и отуда оно јадно овако изгледа. Зато је у њему све друкчије но што би требало да је, зато у њему ништа није на свем месту.

Нимало не напуштајући преглед недељног репертоара о коме ћу вам сваке недеље у овим ступцима говорити, бар о најважнијим појавама и најинтересантнијим комадима, ја ћу прећи у кратко и у главном све редом оно из чега се састоји ова наша установа „Краљ. Срп. Нар. Позориште“. У идућем броју, од недеље, говорићу о управи, па ћу касније прећи на одбор, па на репертоар, и најзад на приказиваче. А сад да вам кажем две три речи о „Ханели“ — као најновијој новости.

Герхарт Хауптман ужива доста леп глас у *Немачкој*. Само то локализовање његове репутације већ може да баца сумњу на његове драмске производе. А они који су хтели да опријатеље српску публику са овим писцем били су до зла Бога несретни, јер су изабрали не само један лош комад његов, да њиме одомаће у српској публици нишчево име но као да су тражили да тај комад буде и што одвратнији. „Ханела привиђење и јава у два чина с певањем“ — је један комад без смисла, без апсолутно икакве драмске вредности, чији предмет једва може послужити у каквој бајци, а чија је обрада сценичка испод сваке критике. Хауптман науда је хтео да се спреда са необлагорођеним укусом својих земљака, који се усуђују да помињу Гетеово име, кад о њему говоре.

Пошто ово није никакво драмско дело него некако „привиђење“, као што га је писац назвао, то вам ја нећу говорити ни о његовој суштини ни о композицији. Рећи ћу вам толико: да је то мучење једног детенцета кроз два дугачка чина; и сад ако вама то може бити пријатно — ви идите те гледајте „Ханелу.“ Ја сам увек сматрао да једна позоришна представа, треба пре свега, за једног здравог и честитог човека, да буде пријатна, па онда тек да има и остале особине. „Ханела“ је међутим најсупротније ономе што је пријатно. Човек изађе из позоришта зловољан и мучан. Уверавају ме да је овај комад имао служити као пропаганда за овај наш „Дом Сиротне Деце“ у Београду. Вероватно, али ако је то истина, онда је циљ са свим промашен.

Морам додати да је г-ђица Миљковићева била врло добра. И природна, и нежна, и бољевна, и осетљива, а нарочито грацијозна, врло грацијозна! Кад буде играла неку паметнију улогу проговорићу вам више о њој. *Spectator*.

КЊИЖЕВНОСТ

Где поморанце зру. — Под тим насловом почеће у идућем броју *Звезде* излазити приповетка нашег брата Руса *Н. А. Љејкина*. У новијој руској литератури Љејкин заузима врло видно место као хумориста. Његово је име чувено и прослављено у великој Русији, и нема коле образованијег Руса, а да се није наслађивао његовим делима; нема писменог човека у Русији а да није читао Љејкиново дело „Наши за грањници.“

Његови су списи романи у виду путописа. Он води своје земљаке кроз европске земље и тачно бележи све импресије и даје о свему израза њиховим духом и начином. И баш у томе и јесте снага његовог хумора. А што је најглавније, његови јунаци нису обичне авантуристе, који

иду од места до места бежећи од досаде, него су то људи трговци који су „ишетали“ да виде и да се разоноде.

По самом наслову види се да се у овој причи описује пут кроз Италију. Опис је тако леп, а начин на који то они гледају и како виде тако интересантан да писмо могли срцу одолети а да то не изнесемо и нашим читаоцима.

Оволико о Љејкину да би га колико толико представили нашим читаоцима, приликом појаве његове у српској књижевности, а побринули смо се те ћемо ускоро моћи пружити и студију о њему и његовом положају у руској књижевности.

На крају да напоменемо да је ово превод са *деветог* руског издања.

ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Аутоматични полицајци и дреки лопови. „Аутоматички полицајац“ то је последња новост у Лондону. То је једна врло економична и практична направа која би имала да помоћу електричних жица спречи лоповима улазак на врата или прозоре. Чим се лопов приближи, аутоматички полицајац нада звонити, дунати, настане севање и праскање, да човека чисто страх ухвати. Али ово као да није ни мало ометало лопове у њихном занату. Пре кратког времена увукли су се они у магацин самог проналазача тих направа, уклонили с прозора полицајце, однели половину намештаја из магацина и неке три стотине полицајаца. Жалосни су и то полицајци, који су постављени да чувају ствари од лопова, а оно и њих браћа однесе.

Аутоматична колевка. — У Америци је пронађена аутоматична колевка. Та нова механичка колевка навија се као сахат и ослобођава практичне америчке мајке али рђаве мајке кулука да морају љуљати немпрно дерипште. Мајка може слободно и без бриге отићи од куће, посветити се политици, читати новине и дискутовати у клубовима о правима еманципације. Она зна да ће машина љуљати дете докле она не дође. Кад се аутоматичкој колевци дода и фонограф, дете ће уживати још и у механичком *паји, буји...* и с временом, надамо се, пронаћи ће се и каква аутоматска рука, која ће се у потребном тренутку спустити да казни несташно дерле. И тако сва материнска дужност биће поверена механизму.

Штит на Истоку. На најстаријим споменима на Истоку, на асирско халдејским базрелефима и египатским фрескама, налазе се штитови од сунца, и то у најразличитијем облику. На истоку Азије он је у храмовима и на владалачким дворовима предмет, који није сваком допуштено носити. Кад се носи над главом краља сијамског или цара хинеског, значи симболички, да је монарх син неба и да га непосредно богови инспиришу. Сијамски орден Маха Чакри, који се даје само онима који су племићке крви, састоји се из једног малог, златног штита са седам шинки. Бирмански краљ има поред својих многобројних титула и титулу „неоспорног господара 24 штита“. Кад он шета, та 24 штита носе се пред њим. Штит од хартије служи Хинезима и Јапанцима у исто време и за кишу. Хинез неће никад проћи преко улице без штита, јер клима се непре-

стано мења услед велике припеке и јаких пљускова. Пошто мисле, да друкчије неће бити ни на оном свету, то обично сахрањују уз покојника за сваки случај по један штит. Један индијски раџа не би улевао својим поданицима никаквог поштовања, кад на својим шетњама не би носио штит над турбаном. Ко не иде у хладу прадедовога штита, нема никаква угледа. И велики принц морао се покорити том обичају, кад је путовао кроз Индију. Султан марокански узима само за себе право да носи зелен штит. У Омахи, држава Небраска, где ће идуће године бити занимљива изложба, спрема се један огромни штит, који ће цео изложбени простор да покрије. Дужина његовог штата износи 35 стопа. Штит је донешен у Енглеску тек у половини прошлог столећа. Енглези су га усвојили више да задовоље моду, него што им је од потребе, пошто на њихном острву ретко влада јака припека.

Монолог једног глумца. „Зајам је најстарији закон природни, јер река узајмљује од потока, а море од река. Облаци узајмљују од ваздуха; дан узајмљује светлост од сунца а ноћ од месеца. Први је човек створен од земље, а прва жена од његовог ребра — дакле, она је позајам-мила од човека своје бабе. Према томе, цео свет почива на зајму, који је врло различит; па онда, зашто да човек, као Божје створење, не узајмљује? Кад се велики океан не стиди да од малих речица позајима, зашто да се онда стиди и један сиромашни глумац? И кад месец ону светлост, што од сунца позајми, не враћа, онда зашто, бајажти, да и један сиромашни глумац својим повериоцима плаћа? — Ја мислим да је то ненормално, будаласто и глупо, па чак и Божјој наредби противно!“

СТАТИСТИКА

Колико је стоке на свету? Министарство привреде у Америци добило је из разних земаља 114 извештаја, према којима изази да је било:

	1893 г.	1895 г.
Коња	66.995.100	67.254.553
Мазги и магараца	6.683.152	8.865.573
Говеда	298.873.657	312.055.835
Оваца	534.848.924	511.390.569
Свиња	102.172.224	103.969.220
Коза	36.025.433	31.922.385

Винарство у Европи. Часопис „Moniteur Kinicole“ износи следеће податке:

	Хектолитара
У Француској	44.656.153
„ Италији	21.573.000
„ Шпанији	18.880.000
„ Румунији	7.500.000
„ Португалији	3.280.000
„ Аустрији	2.500.000
„ Немачкој	3.100.000
„ Русији	2.900.000

	Хектолитара
У Турској	3.050.000
„ Грчкој	2.150.000
на Корзици	280.000
у Алжиру	4.050.000
у Тунису	95.000
на острвима канарским, азорским и Мадејри	320.000
у Швајцарској	1.500.000
у Мађарској	1.610.000
у Бугарској	1.360.000
у Србији	1.000.000
у Сев. америч. државама	680.000
у Мексику	70.000
у Аргентини	1.590.000
у Чили	1.730.000
у Бразилији	475.000
у Персији	32.000
у Аустралији	180.000

Увоз и извоз Аустроугарске. Прошле годизе увезено је у Аустроугарску 40.037 говеда, 136.075 свиња и 15.376 оваца; а извезено је 105.987 говеда, 90.707 оваца и *ни једно свињче.* Ж.

БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

А) С Р П С К А.

Помоћу задужбине Илије М. Коларца штампан је *Законик Стевана Душана*, кога је критички спремио и протумаčio наш чувени научник Стојан Новаковић. Издање је врло лепо, књига је велика тридесет табака, а цена јој само пет динара. Овај најдрагоценији споменик некадање српске величине, где се очинска брига о народу водила, заслужује да га свака српска кућа набави.

Изашао је први и други број „*Невена*“, дечјег листа, који уређује *Чика—Змај Јова*. Већ је само име уредника одлично јамство за ваљаност листа, али ми ипак и са своје стране додајемо, да су ови бројеви изврени у свему. „*Невен*“ препоручујемо сваком родитељу, који жели да му деца буду ваљани Срби и људи.

Наш одлични сарадник Милован Ђ. Глишић превео је с француског дело „*Бићеш раденица*“, које је наградила Француска Академија Наука. Српски превод изаћи ће у издању учитељског удружења и даће се у штампу кроз који дан. О њему ћемо нарочито проговорити.

Штампано је и растура се октобарска свеска „*Дела*“. Садржина јој је и ове свеске као и обично одабрана.

Изашла је септембарска свеска „*Учитеља*“, педагошко-књижевног листа. Уређена је врло добро.

У Београду продаје се лист само код продаваца на број.

САДРЖАЈ: „Кад цикне шара...“ (песма) — „Налуштени кулак“ — „Не бежи!...“ (песма) — „Слика“ — „Лепа Нептакера“ (свршетак) „Позоришна хроника“ — „Књижевност“ — „Занимљивости“ — „Статистика“ — „Белешке из књижевности и уметности“.

Власник Ст. М. Веселиновић. Штамп. Св. Николића об. ВЕНАЦ БР. 2.—БЕОГРАД. Уредник Ј. М. Веселиновић.